

szkoła podstawowa

JAK PISAĆ

rozprawkę,
opowiadanie,
charakterystykę...

zgodne z nową podstawą programową

dokładne wskazówki i ćwiczenia

wzory wypracowań

GREG
WYDAWNICTWO EDUKACYJNE

szkoła podstawowa

JAK PISAĆ

rozwagę,
opowiadanie,
charakterystykę...

Autorki:

Zofia Pomianowska

Maria Zagnińska

Wykorzystano materiały Karoliny Cichockiej

Redakcja:

Agnieszka Antosiewicz

Korekta:

Krystyna Nikodem

Paulina Roszak-Niemirska

Maria Zagnińska

ISBN 978-83-7517-265-2

Wydanie III zaktualizowane

© Copyright by Wydawnictwo GREG® Sp. z o.o.

Wydawnictwo GREG®

ul. Klasztorna 2B

31-979 Kraków

tel. (12) 680 15 50

www.greg.pl

Księgarnia internetowa: www.greg.pl

Znak firmowy GREG® zastrzeżony w Urzędzie Patentowym RP.

Wszystkie prawa zastrzeżone.

Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana
lub przedrukowana bez pisemnej zgody Wydawnictwa GREG®.

Okładka:

Aleksandra Zimoch

Wykorzystano zdjęcie: Syda Productions/Shutterstock.com

Layout i skład:

Pracownia Register

Spis treści

WSTĘP

Rady na początek!	6
Części składowe wypracowania	7
Wypracowanie na egzaminie ósmoklasisty	10

ZRÓŻNICOWANIE WYPOWIEDZI

Oficjalne i nieoficjalne sytuacje mówienia	11
Rodzaje stylów	12
Język mówiony a język pisany	14

CHARAKTERYSTYKA RÓŻNYCH FORM WYPOWIEDZI

	TEORIA	ĆWICZENIA
Opowiadanie	15.....	22, 25
Opis	28.....	37
Przemówienie	43.....	48
Artykuł	51.....	54
Wywiad	57.....	61
Sprawozdanie	63.....	64
Recenzja	66.....	70
Charakterystyka postaci	73.....	82
Rozprawka	85.....	91

PISMA UŻYTKOWE

List	96.....	104
Życzenia	112.....	113, 128
Ogłoszenie	116.....	117, 127
Zaproszenie	120.....	125
Dedykacja	122.....	127
Podziękowanie	124.....	129
Podanie	130.....	143
Życiorys	136.....	142
CV	137.....	143
List motywacyjny	139.....	143
Notatka	143.....	145
Plan	147.....	149

CZĘŚĆ PRAKTYCZNA

Wakacje	153
Szkoła	168
Dom i rodzina	178
Ojczyzna i naród	204
INDEKS TEKSTÓW	221

*Zawiera przykłady
wypracowań, wskazówki
praktyczne i mnóstwo
ćwiczeń!*

Wstęp

Pisanie wypracowań różnego rodzaju to dla wielu uczniów najtrudniejsza część lekcji języka polskiego. Często nie wiadomo, jaką formę wybrać, jak prawidłowo ją zastosować, jak podejść do tematu i jak go rozwinąć, aby tekst był ciekawy i zasłużył na wysoką ocenę. Niektóre formy wypracowań i prac pisemnych wydają się dość „luźne”, inne z kolei mają ściśle określone reguły, których należy przestrzegać – ale jedno i drugie przysparzają piszącym wielu kłopotów.

Niniejsza książka wychodzi naprzeciw wszystkim, którzy walczą z tego rodzaju trudnościami. Jest ona jednocześnie poradnikiem, zbiorem informacji i zestawem ćwiczeń, które pozwolą zastosować w praktyce zawartą tutaj wiedzę teoretyczną.

Jak pisać... to książka, która pomoże nauczyć się pisać:

- prace dłuższe – rozprawki, artykuły, opowiadania, przemówienia itp.
- krótsze formy – podania, listy, zaproszenia, notatki itp.

Książka jest podzielona na **trzy części**. Pierwsza z nich poświęcona jest **dłuższym formom wypracowań** i znajdziesz w niej wskazówki, jak napisać między innymi opowiadanie, opis, rozprawkę czy charakterystykę. **Druga dotyczy form użytkowych**, jak np. podanie, życiorys, ogłoszenie czy zaproszenie. **Trzecia część – to ćwiczenia praktyczne**, dzięki którym doszlifujesz swój pisarski warsztat! W książce znajdziesz także **wiele przykładów gotowych wypracowań** – dla wygody odszukania ich dołączono **praktyczny indeks**.

Polecamy *Jak pisać...* każdemu uczniowi szkoły podstawowej, który nie chce już nigdy więcej zastanawiać się, jak napisać wypracowanie!

Autorki i Wydawnictwo GREG

Rady na początek!

1. **Przeczytaj uważnie temat** (jeśli trzeba, nawet kilka razy), zwracając uwagę, co jest w nim istotne i jak należy go rozumieć.
2. **Często temat podaje formę wypracowania.** Jeśli w temacie nie określono jednak formy, **zastanów się, jaką formę** należy zastosować.
3. Jeśli nie rozumiesz tematu (wydaje Ci się niejasny), poproś nauczyciela lub opiekuna o **dotatkowe wyjaśnienia.**
4. Pamiętaj, że czasem na jedno pytanie zawarte w temacie wypracowania mogą być różne odpowiedzi. Ważne jest, by **swoją odpowiedź umieć uzasadnić.**
5. Jeżeli piszesz w domu, rozłóż pisanie wypracowania chociaż na **dwa etapy** (najlepiej dwa dni, w ostateczności zrób dłuższą przerwę w pisaniu).
6. Najpierw zastanów się, co chcesz napisać, i zanotuj swe „**luźne**” **myśli i różne uwagi w brudnopisie.** Przygotuj ewentualne potrzebne materiały, **cytaty i słowniki.**
7. Wróć do swoich notatek na drugi dzień (lub po kilku godzinach tego samego dnia) i postaraj się wszystko uporządkować tak, aby powstał **plan wypracowania.**
8. Twój plan powinien wyznaczać kolejność omawiania najważniejszych spraw.
9. Posługując się planem, **napisz pracę na brudno.** W trakcie pisania często patrz na temat i kontroluj, czy nie odchodzisz od niego zbyt daleko.
10. **Przeczytaj głośno swoją pracę,** starając się poprawić wszelkie dostrzeżone błędy.
11. Jeśli to możliwe, **przeczytaj pracę komuś dorosłemu** i przemyśl ewentualne uwagi.
12. **Przepisz pracę na czysto,** pamiętając o jej szacie graficznej, w tym o **akapitach** zaczynających każdą nową myśl, każdy punkt planu.
13. **Nie poprawiaj tekstu wypracowania bezpośrednio po napisaniu.** Zrób to na drugi dzień, w ostateczności po kilku godzinach.

Części składowe wypracowania

Przygotowując wypowiedź pisemną, należy przestrzegać pewnych zasad, zarówno odnoszących się do języka wypowiedzi, jak i do jej konstrukcji. Dzięki nim tekst będzie zrozumiały, spójny i graficznie czytelny.

Pierwszym krokiem jest przygotowanie **planu kompozycyjnego**. Pomoże ci on rozplanować układ elementów tekstu i wypełnić je konkretną treścią. **Kompozycja tekstu zawsze opiera się na trzech podstawowych częściach, z których żadnej nie można pominąć.**

WSTĘP

To początek pracy, wprowadzenie do kolejnych etapów. Możesz w nim:

- nawiązać do tematu (wprowadzić w temat),
- zainteresować tym, co masz do powiedzenia,
- zasygnalizować sprawę, która jest dla Ciebie istotna i dlatego chcesz o niej pisać,
- powiedzieć, co skłoniło Cię do podjęcia tematu,
- przedstawić problem, osobę, zainteresować wydarzeniem itp.

Wstęp uzależniony jest od formy wypowiedzi, często również od tematu.

ROZWINIĘCIE

Stanowi **główną część pracy**, właściwe opracowanie tematu. Służy do jego uzasadnienia, wykazania się znajomością zagadnienia, próby obrony jakiegoś stanowiska, udowodnienia jakiejś racji, przedstawienia ciągu wydarzeń itp.

Rozwinięcie uzależnione jest od formy wypowiedzi, często również od tematu.

ZAKOŃCZENIE

Zawiera osobiste odczucia i wrażenia, ukazuje Twój punkt widzenia zagadnienia, stanowi wnioski wypływające z przedstawionych argumentów, może być apelem o poparcie sprawy, której poświęciłeś swoją wypowiedź itp. Zakończenie może też być swego rodzaju pożegnaniem z czytelnikiem (słuchaczem) – zjawisko typowe dla opowiadania.

Wypracowanie na egzaminie ósmoklasisty

Na egzaminie ósmoklasisty będziesz musiał napisać wypracowanie, będące jedną z obowiązkowych dłuższych form pisemnych. Bardzo istotne jest, że **musi ono liczyć co najmniej 200 słów** oraz musi odwoływać się do obowiązującej lektury i utworów samodzielnie wybranych przez ucznia.

Jak liczyć słowa?

- Liczyć należy każde słowo – także spójnik, zaimek, przyimek.
- Dla przykładu zdanie *Magda i Tomek weszli do domu* ma 6 słów.

Jak długi to tekst?

- Abyś mógł prześledzić, ile to jest 200 słów, **przykłady wypracowań w tej książce mają oznaczoną treść, która mieści się w tej liczbie.**

Zróżnicowanie wypowiedzi

W przypadku niektórych form pisemnych styl, jakiemu użyjesz, jest jednym z kluczowych elementów, które będą brane pod uwagę przy ocenie poprawności twojego wypracowania. Musisz więc umieć odróżnić styl oficjalny od nieoficjalnego i język pisany od języka mówionego (czasem będziesz potrzebował zapisać język mówiony!). W odróżnieniu ich od siebie pomogą Ci poniższe tabele.

Oficjalne i nieoficjalne sytuacje mówienia

Oficjalne sytuacje mówienia	Nieoficjalne sytuacje mówienia
<ul style="list-style-type: none"> • Nadawca i odbiorca traktują siebie z dystansem, jako przedstawicieli określonych grup społecznych, zawodowych, środowiskowych, a nie jako prywatne osoby. • Przykłady: wystąpienie sejmowe, rozmowa ucznia z dyrektorem szkoły, udział w dyskusji radiowej, pisanie podania o przyjęcie do szkoły. • Często stosowane są wyrazy charakterystyczne dla danej dziedziny wiedzy czy techniki (terminy) oraz wyrazy nacechowane urzędowością, np. <i>uiścić, konsumpcja</i>.	<ul style="list-style-type: none"> • Nadawca i odbiorca traktują siebie jako osoby prywatne. • Przykłady: rozmowa towarzyska, zwierzanie się przyjaciółce, dopinanie kolegów, zapiski na internetowych forach, pisanie prywatnego listu. • W wypowiedziach często pojawiają się wyrazy nacechowane emocjonalnie i/lub pochodzące z gwary, żargonu, potoczne, np. <i>super, beznadzieja, dno, laska</i>.

Rodzaje stylów

W tworzeniu wypowiedzi autor ma możliwość korzystania z różnorodnych elementów językowych. **Styl wypowiedzi** to właściwość tekstu związana z ich doborem. Wybór ten zależy przede wszystkim od celu wypowiedzi, np. pisząc podanie do urzędu, autor używa słów typowych dla stylu urzędowego, inaczej będzie brzmiał list do przyjaciela.

Styl – sposób wysławiania się w mowie lub piśmie; całokształt cech językowych, które są charakterystyczne dla konkretnego człowieka, danej grupy społecznej lub ludzi danej epoki. Użycie konkretnego stylu zależy także od okoliczności i celu wypowiedzi.

Styl potoczny	
Cechy charakterystyczne	<ul style="list-style-type: none"> • spontaniczność, • użyteczność, • mniejsza staranność w doborze środków językowych, większa o ekspresję wypowiedzi, • słownictwo zabarwione uczuciowo i frazeologizmy, • osobowe formy czasowników, niewiele lub brak imiesłów, • krótkie zdania, czasem nieprawidłowo zbudowane, równoważniki zdań, • kolokwializmy, wulgaryzmy, gwara środowiskowa itp.
Cel wypowiedzi	<ul style="list-style-type: none"> • Wypowiedzi związane z pracą, rozrywką, mieszkaniem, jedzeniem, własnymi przeżyciami itp. Ich celem jest głównie przekazanie bieżących informacji na codzienne tematy oraz wyrażenie emocji, prośb i nakazów.
Zastosowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Stylem potocznym ludzie posługują się w codziennych, nieoficjalnych kontaktach, rozmawiając z osobami znanymi i spotykanymi na co dzień. Np. pamiętniki, sms-y, listy prywatne, blogi, dzienniki, rozmowy towarzyskie. • W wielu sytuacjach codziennych ludzie używają stylu literackiego – wyrażają się poprawnie, starając się uniknąć błędów językowych, nie stosują kolokwializmów, wyrazów gwarowych ani wulgaryzmów.

Charakterystyka różnych form wypowiedzi

Opowiadanie

Opowiadanie stanowi jedną z najczęściej wybieranych przez uczniów form wypracowań. Dzieje się tak dlatego, że **uważane jest za formę najłatwiejszą**. Na ten pogląd wpływ ma luźna przeważnie struktura tej wypowiedzi oraz fakt, że opowiadający (narrator) sam decyduje, które elementy opowiadania podać szerzej, które tylko zasygnalizować, a których w ogóle nie uwzględniać.

Zanim przejdziemy dalej, ważne, abyś zapamiętał, że wyróżniamy dwa typy opowiadań.

opowiadanie twórcze	opowiadanie odtwórcze
<p>Opowiadanie, w którym wykorzystujesz swoją wyobraźnię, kreując nowych bohaterów, świat, wydarzenia. Decydujesz o wszystkim.</p> <p>Opowiadanie twórcze również może być związane z lekturą, filmem itp. – to tematy typu: przedstaw dalsze losy bohatera, zmień wydarzenia lub losy bohatera, napisz nowe zakończenie utworu, przedstaw, jak mogłoby wyglądać spotkanie dwóch bohaterów z różnych książek. W takich opowiadaniach musisz wykazać się znajomością dzieła, do którego się odnosisz.</p> <p>Przykładowe tematy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Moje ostatnie wakacje</i> • <i>Gdybym był czarodziejem...</i> • <i>Spotkanie z Małym Księciem</i> • <i>Co by się stało, gdyby Balladyny nie zabił piorun?</i> <p>Przykład: str. 22</p>	<p>Opowiadanie na podstawie lektury obowiązkowej, tekstu znajdującego się w podręczniku, sytuacji z filmu lub cytatu. Bohaterowie i świat przedstawiony są już znane, nie musisz niczego sam wymyślać – twoim zadaniem jest przedstawienie określonej sytuacji, przedstawienie wydarzeń w formie opowiadania („własnymi słowami”).</p> <p>Przykładowe tematy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Opowiedz historię Syzyfa.</i> • <i>Przedstaw losy Skawińskiego.</i> • <i>Opisz, jak doszło do spotkania Korkora z Aliną i Balladyną.</i> <p>Przykład: str. 18</p>

W opowiadaniu **nie zawsze trzeba ściśle trzymać się układu chronologicznego zdarzeń, można czasem odstąpić od prawdy**, dając ujście fantazji i marzeniom. Czy jednak jest to istotnie forma najłatwiejsza?

Opowiadanie to forma najbardziej pojemna, w której zmieścić się mogą prawie wszystkie znane Ci inne formy. „Mogą” nie znaczy jednak wcale, że muszą. Widać to wyraźnie na poniższym przykładzie.

Wyobraź sobie, że otrzymałeś zadanie napisania opowiadania o wakacjach. Nosi ono bardzo ogólny temat *Moje wakacje*. Oto przykładowy schemat takiego wypracowania.

Moje wakacje	
Gdzie je spędziłem?	opis miejsca (dom, krajobrazy, środowisko itp.)
Co przeżyłem?	opis przeżyć
Kogo poznałem?	opis, a nawet charakterystyka postaci
Który dzień (wydarzenie) utknęło mi w pamięci?	sprawozdanie

Oczywiście każda z powyższych form nie musi być zawsze zastosowana w wyczerpujący sposób, na przykład nie musi to być pełny i długi opis, a jedynie jego elementy, podobnie tylko elementy charakterystyki itp. Ważna jest jednak zasada, że **opowiadanie jest ładne wówczas, gdy je czymś wzbogacisz**. Oprócz wprowadzenia do niego już wymienionych tutaj elementów innych form wypowiedzi służy temu celowi również dialog.

Najtrudniejszym zabiegiem służącym wzbogaceniu opowiadania jest tzw. **inwersja czasowa**, polegająca na celowym przestawieniu kolejności zdarzeń.

Wbrew pozorom opowiadanie nie należy więc do najłatwiejszych form wypowiedzi. Wymaga umiejętności koncentrowania się nie tylko na tym, co chcesz opowiedzieć, ale także na tym, by było to opowiedziane składnie, bez zagniatania istotnych faktów.

TO WAŻNE

- Napisz **całe opowiadanie w jednakowym czasie** (nie mieszaj czasu przeszłego z teraźniejszym),
- Tam, gdzie to możliwe, **wprowadzaj dialog**,
- Wykorzystaj inne możliwości **wzbogacenia opowiadania** (elementy opisu, charakterystyki itp.),
- Stosuj **dowolną kompozycję**, korzystając z bogactwa wyrażeń i zwrotów rozpoczynających i kończących opowiadanie oraz stanowiących spoiwo pomiędzy poszczególnymi częściami.

GOTOWE ZWROTY!

Początek opowiadania	<p><i>Działo się to w...</i></p> <p><i>Było to wówczas, gdy...</i></p> <p><i>To, co chcę wam opowiedzieć, wydarzyło się, gdy...</i></p> <p><i>Nie uwierzycie może, ale to nie był sen. Tego dnia...</i></p> <p><i>Gdy zaczynam myśleć o...</i></p> <p><i>Nigdy nie zapomnę dnia, w którym...</i></p> <p><i>Długo zastanawiałem się nad...</i></p>
Bieg wydarzeń	<p><i>Z początku...</i></p> <p><i>W pewnej chwili...</i></p> <p><i>Później jednak...</i></p> <p><i>Po chwili okazało się, że...</i></p> <p><i>W ostatniej chwili (ostatnim momencie)...</i></p> <p><i>Pod koniec dnia...</i></p> <p><i>Wówczas, gdy...</i></p> <p><i>Nieco później...</i></p> <p><i>Zbiegiem okoliczności akurat wtedy...</i></p>
Wprowadzenie postaci	<p><i>Ujrzałem wówczas...</i></p> <p><i>Koledzy, o których chcę opowiedzieć...</i></p> <p><i>Bohaterem wydarzenia był...</i></p> <p><i>Okazał się nim...</i></p> <p><i>To nie była zwyczajna postać...</i></p> <p><i>Osoba, która wtedy weszła...</i></p> <p><i>Tego dnia poznałem...</i></p>

GOTOWE ZWROTY!	
Informacje o przeżyciach i wrażeniach	<i>Radość, którą przeżyłem, była (towarzyszyć mi będzie)... Nie pamiętam, czy coś wywarło na mnie takie wrażenie, jak... Trudno mi o tym pisać, ale... Nie wiem, czy zdołam pojąć, że to, co przeżyłem, było (sprawiło)... Nic w życiu dotąd nie sprawiło mi tyle radości (smutku, bólu), co... Pozostał tylko smutek (żal), że... Z tego wydarzenia wyniosłem naukę, że...</i>
Zakończenie	<i>I tak skończyła się moja przygoda. Dla jednych być może niewiarygodna, dla innych szokująca, dla mnie jest najprawdziwsza z prawdziwych. I chociaż cała ta historia miała pomyślny koniec, postanowiłem jednak już nigdy nie podejmować takiego ryzyka. Zakończenie tej historii było dość zaskakujące, ale dzięki niemu wiem, że nigdy nie zapomnę tej historii.</i>

Narracja w opowiadaniu

Redagując opowiadanie, możesz wybrać jedną z następujących możliwości:

- **Jesteś główną postacią i pełnisz rolę narratora** – piszesz wówczas w pierwszej osobie liczby pojedynczej czasu przeszłego, np. *byłem, poznałem* itp.
- **Pełnisz rolę narratora, ale opowiadasz o kimś innym** – piszesz wówczas w trzeciej osobie liczby pojedynczej, np. *był, poznał* itp.
- **Jesteś jedną z wielu osób, które brały udział w pewnych wydarzeniach i pełnisz rolę narratora** – piszesz wówczas w pierwszej osobie liczby mnogiej, np. *byliśmy, poznaliśmy* itp.

Dialog

Ważnym elementem opowiadania jest **dialog, czyli dosłowne przytoczenie rozmowy co najmniej dwóch postaci**. Pozwala on ożywić akcję, daje możliwość scharakteryzowania bohaterów przez sposób, w jaki się wypowiadają, umożliwia wplecenie pewnych informacji w inny niż narracja sposób. Nawet kilka linijek dialogu sprawia, że opowiadanie jest ciekawsze i bardziej dynamiczne. Jak zatem napisać interesujący dialog?

Po pierwsze pamiętaj o właściwym zapisie. **Kwestie dialogowe wprowadzamy od myślników, a każdą kolejną wypowiedź od nowej linijki, np.:**

– *Cześć, jak się masz!* – *powiedział Karol.*

– *Cześć! Dobrze, a co u ciebie?* – *odparł Jacek.*

Pamiętaj o odpowiednim wprowadzeniu kwestii dialogowych – **musisz poinformować odbiorcę, kto mówi**. Jeżeli rozmawiają dwie osoby, konieczne jest to tylko na początku, bo potem wiadomo, że ich wypowiedzi się przeplatają, ale jeśli osób jest więcej, dobrze jest cały czas wskazywać, kto co mówi. **Warto też zaszykalizować emocje, które towarzyszą wypowiedziom**, zamiast tylko informować, że ktoś mówi, np.:

– *Znowu przypaliłam obiad, co za pech!* – *zdenerwowała się babcia.*
albo

– *Chyba już nie zdążę do kina...* – *zmartwiła się Basia.*

WSKAZÓWKA!

Nie używaj ciągle słów: *powiedział* lub *mówi*. Stosuj zróżnicowane słownictwo.

Gotowe słówka!

powiedział, rzekł, stwierdził, oznajmił, dodał, odpowiedział, odparł, odrzekł, zaprzeczył, zgodził się, zaproponował, zasugerował, zapytał, spytał, wykrzyknął, krzyknął, wtrącił, szepnął, mruknął, burknął, zaseplenił itp.

zdziwił się, zaciekawił się, powątpiewał, zdenerwował się, rozzłościł się, obraził się, zmartwił się, uspokoił (się / kogoś), zastanawiał się, zamyślił się, skrzywił się, zaśmiał się itp.

Przykład dialogu

- Cześć, dziewczyny! To jak, idziemy dziś na lody? – spytała Basia.
- Ja chętnie! – zgodziła się Natalia.
- Ja też pójdę, ale mogę zjeść tylko ciastko, bo boli mnie gardło – powiedziała Ania.
- A ja nie mogę, muszę się opiekować bratem... – zasmuciła się Patrycja.
- To może przełożmy na piątek? – zaproponowała Basia po chwili namysłu. – Patka będzie mieć wolne od brata, a Anka wyleczy sobie gardło. Co wy na to?
- Super! – dziewczyny zgodziły się jednogłośnie.

WSKAZÓWKA!

Pisz **językiem pasującym do okoliczności dialogu** – inaczej rozmawia dwóch kolegów, a inaczej uczeń z nauczycielem.

Konstrukcja opowiadania

Wstęp	Wprowadzenie w świat przedstawiony, określenie czasu i miejsca akcji, prezentacja bohaterów, w tym bohatera głównego, nakreślenie problematyki.
Rozwinięcie	Przedstawienie akcji, wydarzenia i sytuacji z udziałem bohaterów. Rozstrzygnięcie sytuacji głównego bohatera. Trzeba pamiętać o zachowaniu ciągu przyczynowo-skutkowego!
Zakończenie	Krótkie podsumowanie wydarzeń. Ocena sytuacji.

Opowiadanie odtwórcze (oparte na tekście)

Historia zamku Horeszków

Wstęp

W pobliżu Soplicowa wznosiły się ruiny potężnego niegdyś zamczyska. Obecnie zamek wyglądał żałośnie: w oknach sterczały resztki powybijanych szyb, a mury pełne były szczerb i szczelin. Cóż się mogło stać; jakie nieszczęście doprowadziło do upadku tak świetnej budowli?

Starzy ludzie wiedzieli, że mury kryją tajemnicę ostatniego z panów zamku – stolnika Horeszki. Za jego czasów gmach tętnił życiem.

Do niego zjeżdżała szlachta na imieniny pana, na polowania, na sejmiki. Stolnik miał śliczną córkę – Ewę. Zakochał się w niej ze wzajemnością Jacek Sopllica, którego Stolnik traktował jak przyjaciela, ponieważ młodzieniec ten cieszył się szacunkiem wśród okolicznej szlachty.

Jednak według Stolnika Jacek był zbyt biedny, by mógł ożenić się z jego córką, dlatego pewnego razu zaczął z nim rozmowę o planowanym małżeństwie Ewy z synem kasztelana.

Jacek zareagował wtedy bardzo gwałtownie. Wybiegł z zamku i nigdy tam nie wrócił. Wiele lat cierpiał skrycie, zanim nadarzyła się okazja zemsty.

A było to tak:

Stolnik należał do zwolenników uchwalonej właśnie Konstytucji 3 maja i kiedy Rosjanie wkroczyli do Polski, aby siłą zmusić Polaków do obalenia ustawy, stanął po stronie patriotów walczących w obronie konstytucji. Z tego powodu Moskale pewnej nocy zaatakowali zamek Stolnika. Mimo że zamku broniła tylko garstka ludzi, skutecznie odparali atak wroga.

Świadkiem tego wydarzenia był Jacek. Podpity i pełen żalu, śledził z ukrycia przebieg walki. Kiedy okazało się, że Stolnik znów triumfuje, z zemsty i rozpaczycy chwycił karabin zabitego Moskala. Prawie nie celował. Wystrzelił. Zabił Stolnika. Zamek padł.

Rosjanie srogo ukarali rodzinę Horeszków za stawianie oporu. Ewę i jej męża zesłali na Syberię. Zabrali im majątek. Zamek został bez właściciela i bez opieki. Nikogo z okolicznej szlachty nie było stać na jego utrzymanie. Mury niszczały. Mijały lata...

Kilkanaście lat później hrabia Horeszko, daleki krewny Stolnika, chciał odzyskać zamek. Począł czynić odpowiednie starania. Ale wtedy Sędzia, brat Jacka Sopllicy, szlachcic dość zamożny, zaczął rościć sobie prawa do budowli. Sprawa trafiła do sądu. Proces toczył się długo, przechodząc przez różne instancje sądowe, a zamek niszczał...

Być może w końcu popadłby w ostateczną ruinę, gdyby nie małżeństwo, które pogodziło skłócone rodziny: wnuczka Stolnika, Zosia, poślubiła syna Jacka Sopllicy – Tadeusza.

Jak dziwne są ludzkie losy! Jak splatają się w nich nienawiść i miłość, duma i pogarda, cierpienie i szczęście. Okazuje się, że dzieła ludzkich rąk i umysłu mogą upaść pod wpływem nienawiści, a rozkwitnąć pod wpływem miłości.

Trzeba wykazać się dobrą znajomością lektury.

200 słów!

Wykrzykniki i inne środki stylistyczne ubarwiają wypowiedź.

Ćwiczenia*

Napisz opowiadanie, w którym przedstawisz losy mitologicznego bohatera – Syzyfa.

Na początku:

- przypomnij sobie mit o Syzyfie (jeśli go nie pamiętasz, posłuż się encyklopedią, słownikiem, poszukaj informacji w internecie),
- twoim zadaniem jest napisać opowiadanie odtwórcze, czyli przedstawić losy Syzyfa własnymi słowami; możesz użyć elementów charakterystyki postaci, ponieważ powinieneś krótko przedstawić bohatera opowiadania, ale nie wolno fantazjować i pisać rzeczy, których nie było w micie.

Zadanie 1

Wypisz kilka najważniejszych informacji o Syzyfie – zarówno faktów, jak i cech charakteru. Zgromadź skojarzenia, zbierz słownictwo, związki frazeologiczne.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2

Żeby napisać dobre opowiadanie odtwórcze, musisz dobrze znać treść mitu, który będziesz przedstawiać. Napisz jego plan w punktach, przedstawiających najważniejsze wydarzenia.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

---

* UWAGA! Ćwiczenia nie posiadają klucza odpowiedzi – są przeznaczone do pracy samodzielnej i mogą zostać rozwiązane na wiele sposobów!

Zadanie 3

We wstępie powinieneś przedstawić postać, która jest bohaterem mitu. Napisz kilka zdań wstępu, w których opiszesz Syzyfa. Pomogą ci informacje zgromadzone w zadaniu 1.

- Kim był?
- Jakie były jego główne cechy charakteru?
- Co wiesz o jego relacjach z bogami?

.....

.....

.....

.....

Zadanie 4

Jakie wydarzenie zapoczątkowało właściwą akcję mitu? Od niego zaczniesz rozwinięcie twojego opowiadania. Opisz, co się wydarzyło.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 5

Teraz czas na pełne rozwinięcie opowiadania. Opisz, co wydarzyło się dalej. Możesz oprzeć się na planie mitu, który pisałeś w zadaniu 2, i rozbudowywać kolejne punkty. W ten sposób nie pomylisz kolejności wydarzeń, a twój tekst będzie spójny.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Pisma użytkowe

Wyodrębnienie pism użytkowych jest bardzo istotne ze względu na możliwość poznania specyfiki poszczególnych form tego typu wypowiedzi oraz zaobserwowania pewnych cech wspólnych, z których najważniejsze to: **konkretność (rzeczowość), zwięzłość, przejrzysty układ graficzny oraz wykorzystanie gotowych schematów językowych.**

Wśród pism użytkowych, którymi będziemy się zajmować, znajdują się: **list (prywatny, oficjalny, otwarty), życzenia, ogłoszenie, zaproszenie, dedykacja, podziękowanie, podanie, życiorys, CV, list motywacyjny, notatka, plan.**

List

List stanowi jedną z form związanych z możliwością komunikowania się między ludźmi. Mimo że coraz bardziej wypierany przez telefony komórkowe, komunikatory internetowe i portale społecznościowe, nadal zajmuje ważne miejsce w nawiązywaniu, podtrzymywaniu i rozwijaniu kontaktów międzyludzkich (głównie w rodzinie, grupie koleżeńskiej, między przyjaciółmi). Listy są też formą oficjalnej komunikacji (w pracy, urzędzie, sądzie).

Wyróżniamy trzy rodzaje listów

- **list prywatny**

Celem listu prywatnego jest najczęściej **podzielenie się wiadomościami**, ze szczególnym uwzględnieniem przeżyć i refleksji, jakie towarzyszyły wydarzeniom. Jest to **list pisany do bliskiej, znajomej osoby** – przyjaciela, wujka, koleżanki poznanej na wczasach. Nadawca zwraca się do adresata w 2 os. l. poj. – „ty”.

- **list oficjalny**

W liście oficjalnym zwracamy się **do osoby nieznannej nam osobiście bądź znanej, ale wyższej rangą, stanowiskiem itp.** – może to być list do prezesa banku, dyrektora szkoły, kierowniczkę schroniska dla zwierząt. List taki może być też skierowany do więcej niż jednej osoby, np. do grona kierowniczego firmy lub do instytucji. **W liście oficjalnym zwykle informujemy o jakichś faktach lub prosimy o coś.** Nadawca zwraca się do adresata w 3 os. l. poj., za pomocą form Pan/Pani.

Odmianą listu oficjalnego jest list motywacyjny (podanie). Celem pisanie listu motywacyjnego jest przekonanie adresata, np. dyrektora szkoły, pracodawcy, że nadajesz się do podjęcia nauki w tej szkole lub do pracy w firmie, ponieważ masz odpowiednią wiedzę, umiejętności, zdolności i chęci. Masz również pewną wiedzę o szkole, firmie, a twój wybór jest przemyślany, nieprzypadkowy.

- **list otwarty**

List otwarty to szczególna forma listu, która jest skierowana do większej grupy osób (np. jakiegoś środowiska, zbiorowości, do rządu, organizacji) lub do jednej osoby (np. do dyrektora szkoły, prezydenta miasta, premiera rządu lub innej ważnej osoby). Listy otwarte mają charakter publiczny, często zostają opublikowane w mediach – w prasie, w internecie, odczytane w radiu lub wygłaszane na różnych uroczystościach, np. na apelu w szkole.

Listy otwarte pisze się zwykle w ważnej sprawie (np. pomocy potrzebującym, ochronie środowiska, ochronie zwierząt, zatrzymania inwestycji lub jej poparcie).

Schemat listu jest zbliżony do listu oficjalnego.

GOTOWE ZWROTY!

Nagłówek zwrot do adresata	<i>Drogi Darku!</i> <i>Kochana Ciociu!</i> <i>Najdroższy!</i> <i>Szanowny Panie Prezydencie!</i> <i>Drodzy Zebrani!</i> <i>Koleżanki i Koledzy!</i>	WSKAZÓWKA! Pamiętaj o wołaczku oraz o wielkich literach. Zwrot do adresata powinien kończyć się wykrzyknikiem.
Wstęp wprowadzenie tematu listu	<i>Piszę do Ciebie w bardzo ważnej sprawie...</i> <i>Z wielką radością chcę Cię poinformować, że...</i> <i>Tematem, którym od pewnego czasu żyje nasza społeczność, jest...</i> <i>Zwracam się do Państwa z prośbą...</i> <i>Apeluję do Szanownego Grona Pedagogicznego w sprawie...</i> <i>Pragnę zwrócić Państwa uwagę na problem...</i>	
Rozwinięcie wprowadzanie argumentów	<i>Najważniejszym argumentem jest...</i> <i>Po pierwsze... Po drugie... Po trzecie...</i> <i>Zacznę od... Z kolei...</i> <i>Najważniejsze dla nas jest... Równie ważne jest też...</i> <i>Kolejne potwierdzenie można znaleźć...</i>	

Podsumowanie powtórzenie tezy, problemu, prośby, podsumowanie argumentów	<i>Przedstawione przeze mnie argumenty świadczą dobitnie o... Podsumowując argumenty, łatwo można dostrzec... Jeszcze raz pragnę podkreślić... Należy zatem jeszcze raz powiedzieć, że... Wnioski, jakie płyną z moich argumentów...</i>
Podsumowanie apel o podjęcie działań	<i>Liczę, że przekonałem Państwa... Koniecznie trzeba podjąć działania... Nie możemy dopuścić, by... Nie pozostawajmy bezczynni wobec... Liczę, że problem tu przedstawiony poruszy Państwa serca... Apeluję, nie bądźmy ślepi na...</i>
Zakończenie zwroty grzecznościowe	<i>Z poważaniem Z wyrazami szacunku Łączę pozdrowienia Pozostając do dyspozycji Szczerze oddany Pozdrawiam Was Z najlepszymi życzeniami</i>
Wzbogac wypowiedź!	
Wprowadzenie cytatu	<i>Na potwierdzenie moich słów zacytuję... Dowodem na to są słowa... Powołam się na zdanie... Wybitny specjalista w tej dziedzinie... powiedział... Słowami, które o tym świadczą, są... Nic nie podsumuje tej sprawy lepiej niż słowa...</i>
Środki stylistyczne	Apostrofa – zwrot do adresata <i>Kochani, to dla Was... Szanowni Państwo, z myślą o... Rodzice...</i> Wykrzyknienia <i>Bądźmy wrażliwi! To najlepsze rozwiązanie! Zróbmy coś!</i> Metafory <i>Białe szaleństwo na stokach. Nim odejdzie z tego świata... Czas ucieka przez palce. Przełała się czara goryczy.</i>

Wzbogać wypowiedź!	
Środki stylistyczne (cd.)	<p>Porównania <i>Życie jest jak pudełko czekoladek.</i> <i>Podróż jest jak okno na świat.</i></p> <p>Pytania retoryczne <i>Czy wymaga to dalszych wyjaśnień? Dlaczego tak się dzieje?</i> <i>Gdzie podziało się nasze człowieczeństwo? Czy cały świat nie jest naszym domem?</i></p>
Nadawanie spójności wypowiedzi	<p><i>ale, lub, natomiast, jednak</i> <i>na przykład, poza tym, w ten sposób, inaczej mówiąc</i> <i>ponadto, dodatkowo, w szczególności</i> <i>zaczę od, z kolei, na marginesie dodam, reasumując, wnioskując, z jednej strony, z drugiej strony</i></p>

Zasady pisania listu

- List ma określonego adresata. Od tego, kto nim jest, zależy, jaki rodzaj listu będziesz pisać, dlatego zawsze najpierw zastanów się, do kogo piszesz.
- **Uwaga, ważne! Jeśli piszesz list jako ty sam (a nie np. w imieniu postaci literackiej), koniecznie podpisz się jako XYZ – nie używaj ani własnego imienia, ani żadnego wymyślnego!**
- List jako wypracowanie ma też narzucony temat i musi być z nim zgodny. **Na egzaminie list będzie wymagał odwołania się do lektury obowiązkowej.** Najlepiej wybrać lekturę, którą znasz najlepiej (i oczywiście najbardziej pasującą do tematu). Jeśli w poleceniu będzie zawarty wiersz lub fragment innego utworu, również musisz się do niego odnieść.
- Pamiętaj o stronie formalnej listu: na górze kartki umieść datę i nazwę miejscowości, potem nagłówek, stosuj odpowiednie formy grzecznościowe, zawsze się podpisz (na egzaminie koniecznie **XYZ**).
- Pamiętaj o używaniu wołacza w nagłówku: nie pisz: *Cześć, Tomek! tylko napisz: Cześć, Tomku!
- Pisz zaimki wielkimi literami (Ty, Tobie, Twoich, Ciebie, Cię itd.).
- Dostosuj język listu do tego, kto jest jego adresatem. Inaczej sformułujesz list do dyrektora szkoły, inaczej do kolegi z wakacji, a jeszcze inaczej do babci. Używaj języka potocznego w liście do koleżanki, potocznego, ale grzecznego i pozbawionego form gwarowych w liście do cioci, a oficjalnego w piśmie do prezesa fundacji charytatywnej lub w liście otwartym.

Konstrukcja listu

Elementy składowe listu	
Miejscowość i data	<p>Te informacje zamieszczamy w prawej, górnej części kartki, np.:</p> <p style="text-align: right;"><i>Warszawa, 15 listopada 2013 r.</i> <i>Toruń, 12 XII 2012</i> <i>Nowa Wieś Wielka, 15.06.2011</i></p>
Nagłówek	<p>Umieszczamy nieco niżej niż miejscowość i datę, po lewej stronie kartki lub na jej środku. Nagłówek powinien wyrażać szacunek, miłość, przywiązanie lub inne uczucia do osoby, do której piszemy.</p> <p>Propozycje nagłówek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dla listu prywatnego np.: <i>Kochana Basiu!; Cześć, Jacku!; Droga Ciociu!; Hej, Kasiu!</i> • dla listu oficjalnego np.: <i>Szanowny Panie Prezesie!; Pani Dyrektor!; Szanowna Dyrekcjo! Szanowni Państwo!</i>
Wstęp	<p>Można go opuścić w listach mniej oficjalnych. Możemy w nim nadmienić, co skłoniło nas do napisania listu, np. długie milczenie adresata, wiadomość o jakimś wydarzeniu, podziękowanie za gościnę lub wyświadczoną przysługę, chęć podzielenia się jakąś radością, bólem czy smutkiem, przemyśleniami na jakiś temat. Najczęściej we wstępie dziękujemy za otrzymany list, przesłane życzenia, przepraszamy za długie milczenie itp.</p>
Właściwa treść listu	<p>Zawiera informacje o naszym stanie zdrowia, miejscu, z którego piszemy, wydarzeniu, którego byliśmy świadkami, radości, która nas spotkała, bólu, nieszczęściu, które przeżyliśmy, osobie, którą poznaliśmy, przeczytanej książce, obejrzanym filmie, sprawie, którą udało się nam załatwić itp., czyli tym, co jest zasadniczym powodem napisania listu. Tu również mogą być zawarte pytania o jakąś przysługę, propozycje jakiegoś przedsięwzięcia. Ważne jest, by właściwa treść listu była ujęta jasno i zwięźle, bez niepotrzebnych zdań.</p>

Zakończenie

W dużym stopniu uzależnione jest od stosunków, jakie łączą nas z osobą adresata. Możemy ponowić nasze zaproszenie, przypomnieć o terminie spotkania, zasygnalizować niecierpliwość, z jaką będziemy oczekiwali na odpowiedź itp. Istnieje wiele utartych zwrotów, którymi można kończyć listy.

Propozycje form grzecznościowych w zakończeniu listu:

- **dla listu prywatnego np.:** *Do zobaczenia w szkole; Pozdrawiam; Trzymaj się!; Buziaki!; Pozdrów rodziców i Kaśkę!*
- **dla listu oficjalnego np.:** *Z pozdrowieniami; Pozdrawiam i oczekuję na odpowiedź, Z wyrazami szacunku.*
- **dla listu motywacyjnego:** *Liczę na pozytywne rozpatrzenie mojej prośby.*

Podpis: XYZ**Przykłady**• **List prywatny**

Napisz list od Wacława i Klary do Cześnika i Rejenta z apelem o sąsiedzka zgodę, wykorzystując wiadomości z lektury *Zemsta Aleksandra Fredry*. Twoja praca nie może być krótsza niż 200 słów.

Wstęp

Zamek Stary, 15 lipca 1784 roku

Kochany Stryju, Drogi Ojcze!

Piszemy do Was ten list w nadziei, że go przeczytacie i zastanowicie się nad tym, co mamy Wam do powiedzenia. Chcemy Was przekonać, że myślimy nie tylko o sobie, ale i o Waszym, Drodzy Opiekunowie, szczęściu. Prosimy o cierpliwość i wybaczenie, że bez Waszej zgody spotykaliśmy się i pokochaliśmy prawdziwym uczuciem. Nie mogliśmy Wam wcześniej powiedzieć, bo baliśmy się, że zabronicie nam spotkań, a my nie możemy bez siebie żyć. Kochani Stryju i Ojcze, spróbujcie nas zrozumieć, przecież Wy też byliście kiedyś młodzi i zakochani. Naszym zdaniem jesteśmy dla siebie stworzeni i bardzo chcemy wziąć ślub, ale wiemy, że będzie to niemożliwe bez Waszego pozwolenia.

Miejscowość i data.

Zwrot do adresata.

Przedstawienie tematu, problemu, który jest poruszany w liście.

Apostrofa.

Ćwiczenia

1. Przeczytaj zamieszczony niżej list Bartka do rodziców i dokonaj jego analizy, opierając się na podanych wcześniej uwagach. Określ uczucia Bartka do rodziców.

Zakopane, 20 lutego 2013

Kochani Rodzice!

Jesteśmy już w Zakopanem. Pogoda wspaniała. Kwatery, które nam przydzielono, wygodne i ciepłe. Od początku moc wrażeń. Jeśli mimo znanej Wam niechęci do pisania już dziś wysyłam do Was list, to znaczy, że chcę Wam powiedzieć coś ważnego – mianowicie to, że naprawdę cieszę się, że namówiliście mnie na ten wyjazd!

Obóz zapowiada się wspaniale. Mamy dwóch świetnych instruktorów, którzy będą nas uczyć jazdy na nartach. Postaram się zgłębić tajniki tej sztuki i nie połamać przy tym nóg. Obiecuję też zwiedzić, co tylko się da, poznać, co tylko będzie możliwe, i nabrać w płuca tyle świeżego powietrza, żeby starczyło mi do końca roku szkolnego. Nie martwcie się o mnie. Pamiętam o Waszych przestroгах i radach. Wiecie przecież, że możecie na mnie polegać. Swym zachowaniem wstydu Wam nie przyniosę, z jazdą na nartach będzie chyba gorzej. Wybaczycie mi jednak, jeśli nie uda mi się zostać mistrzem turnusu.

Mamo, dopilnuj, by tata nie odkładał wizyty u lekarza. Z sercem nie ma żartów, a tak bardzo chciałbym, byśmy w przyszłym roku wszyscy razem pojechali w góry.

Dużo jeszcze chciałbym Wam napisać, ale zbliża się czas kolacji i muszę kończyć.

Do dziadków i Karola napiszę jutro.

Całuję Was bardzo mocno,
Bartek

Część praktyczna

W tym rozdziale zebraliśmy mnóstwo dodatkowych ćwiczeń, dzięki którym żadna forma wypowiedzi nie będzie stanowiła problemu! Ćwiczenia zostały podzielone według popularnych tematów.

WAKACJE

Skończyły się wakacje. Każdy spędzał je inaczej, w innych warunkach, w różnych miejscowościach, każdy co innego zobaczył, przeżył, zapamiętał. Nadszedł teraz czas opowiadań, wspomnień, przyjacielskich rozmów, wymiany listów. Pomoże Ci w tym nasza mowa, nasz ojczysty język.

Korzystając z bogactwa tego języka i jego piękna, będziesz opowiadać o swoich wakacyjnych przygodach i doznaniach. Poinformujesz o zdarzeniach, których byłeś świadkiem. Opisziesz swoje wakacyjne przeżycia w kontakcie z przyrodą, z nieznanymi dotąd miejscami i niezauważaną, być może dotychczas, życzliwością ludzką.

PROPOZYCJE TEMATÓW I SUGESTIE DO NICH

Dialog

- *Spotkanie z wędkarzem.*
- *Powrót z kolonii.*
- *Przed pierwszym dzwonkiem.*

Opowiadanie

- *Moje wakacje* (na ten temat może pisać każdy, również ten, kto cały czas przebywał w domu. Przecież każdy przez te dwa miesiące czymś się zajmował, o czymś myślał, kogoś poznał, coś przeczytał, obejrzał ciekawy film itp.).
- *Najpiękniejszy dzień moich wakacji.*
- *Tego dnia nie zapomnę nigdy.*
- *Wakacyjna przygoda.*

Kompletny zestaw na egzamin ósmoklasisty!

Szybko i pewnie do celu!

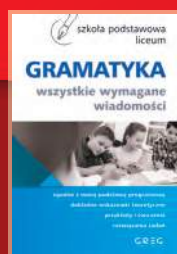
Znamy pytania na test i mamy na nie odpowiedzi!

JAK PISAĆ rozprawkę, opowiadanie, charakterystykę...

Jak pisać to kompleksowy poradnik dla uczniów szkoły podstawowej, którzy mają problemy z pracami pisemnymi lub chcą udoskonalić swoje umiejętności. Zawiera wskazówki dotyczące wszystkich praktykowanych w szkole form pisemnych – m.in. opowiadania, opisu, charakterystyki, rozprawki, a także form użytkowych typu list, zaproszenie, ogłoszenie i wiele innych. Każda z form została szczegółowo opisana, dołączono przykłady i liczne ćwiczenia.

Najlepsza książka, by nauczyć się, jak pisać na piątkę!

Polecamy także:

ISBN 978-83-7517-265-2

9 788375 172652 >

GREG
WYDAWNICTWO

Wydawnictwo GREG
ul. Klasztorna 2B ■ 31-979 Kraków
www.greg.pl